

BENDA JUDIT

A BUDAI FŐ UTCA 14–18. TELKEN ÁLLÓ KÖZÉPKORI ÉPÜLET
HÁNYATOTT SORSA

Különleges, bár valószínűleg egyre gyakoribb szakmai problémává válik a műemlék épületek újrakonzerválása, másodszori helyreállítása. Egyre gyorsuló életünk mind újabb és újabb technikai vívmányokkal és állandó modernizálásra törekvéssel szembesít bennünket. Változnak a divatirányzatok, változnak a műszaki előírások, ami hatással van azokra az építési módszerekre, melyek műemléki épületek közvetlen környezetében álló új házakra vonatkoznak. Különös példájára találunk ennek az esetnek a Budapest I. kerületében, a Fő utca elején álló középkori épületmaradvány kapcsán. A barokk, majd klasszicista stílusban újjáépített középkori ház-együttes (Fő utca 14., 16., 18.) túlélte a háborút. Bár a házak megrongálódtak az ostrom alatt, aránylag épen, helyreállításra méltón várták az újjáépítést. Ehelyett azonban 1973-ban az új városrendezési tervnek megfelelően elbontásra kerültek. A „csodával határos módon” megmaradt házrészlet két régészeti kutatásának és ezt követő két műemléki helyreállításának bemutatása rövid tanulmányunk célja.

A MŰEMLÉK RÖVID TÖRTÉNETE

A középkori házmaradvánnyal büszkélkedő vizsgált teleknek (Fő u. 16.) építéstörténeti előzményei az 1695-ös telekösszeírásból a Zaiger über die Wasserstadt-ból¹ ismertek. A No. 52. szám alatt a Land Strassé-tól a Capuciner Gassé-ig érő telekről beszélnek, melyeknek „*gemeür, gewölber und keller*”-jei vannak. Ez a sokatmondó három szó arról tudósít minket, hogy nemcsak fennálló

falakat, pincét, hanem boltozott helyiségeket is belajstromozhattak. Tehát a 17. század végén a középkorban épített házak helyreállíthatóak és lakhatóvá tehetőek voltak. A 16-os számú házat a törökkor után barokk stílusban építették újjá. A korábbi romokat részben elbontották a telek középtáján álló toronyszerű ház kivételével. Az utca felé két kéttraktusos szárnyat építettek,² amit fiókos dongaboltozatú kapualj kötött össze. Az északi telekhatáron futó melléképület a század második felében, a Kapucinus utcai szárny a 19. század elején készülhetett el. A szintén ebben az időben felújított Fő utcai frontot újdivatú klasszicista homlokzattal díszítéssel látták el. A ház tulajdonosait³ is ismerjük a 19–20. század fordulójáról.

A háborúban megsérült egyemeletes épületet az Országos Műemléki Felügyelőség 1953-ban felmérte és helyreállítási tervet⁴ is készítettek a leendő tatarozáshoz (1. kép). A ház leírása megtalálható a Lechner jegyzékben, a Genthon bibliográfiában és az 1955-ben kiadott Budapest műemlékei című kötetben⁵, ezenkívül az épület műemléki védettség alatt állt. A házról Kapsza Miklós és Bitó János (BUVÁTI) 1966-ban újabb helyreállítási tanulmánytervet készített⁶. Nem tudjuk, hogy az ismert négyzetes alaprajzú, emeletes udvari épületen kívül mennyi részlete maradt meg a középkorban itt állt háznak, de

¹ „*Ein Hausz an der Land-Strassen, gelangt bisz an das Capuciner gassel, hat im gesicht 8. kl. 1,5 sch., und im Ruckhen 9. kl. 5. sch., an der rechten seyten ist 19. kl. 3. sch., und an der linckhen 21. kl. lang, hat noch ein theil alts gemeür, gewölber und keller, ist zimlich bauth. f. 90., g. i. 184.. deren Salgarischen Erben.*” NAGY 1964. 213.

² HORLER 1955. 638–640.

³ ADALÉKOK 1991. 426–427. 1882. Stern Mór, 1899–1934. Steiner Fülöpné, a házban lakott 1912-ben Rózman András órásmester.

⁴ BUDAPEST MŰEMLÉKEI 1. 639–640. A felmérés itt trapéz alakú házat jelöl, ezt vette át Gyürky Katalin is publikációjában. A 2003-ban készült geodéziai felmérés alapján azonban egyértelműen négyzetes alaprajzú az épület.

⁵ GENTHON 1951. 14.p., MŰEMLÉKJEGYZÉK 1990. 32.p. A ház műemléki törzsszáma: M 15159.

⁶ Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, Tervtár

gyanítható, hogy jelentősebb részletek is átvészték az 1686-os ostromot (2. kép).

Az épület történetében az 1970-es évek elején új, szomorú fejezet nyílt. Az újonnan felállítandó szocialista ipari- és fegyver-kereskedelmi vállalat székházának helyéül a Fő utca 14-16-18. számú telkeket jelölték ki. A három telken álló házakat⁷ ezért 1973-ban lebontották a megmaradt kis épület kivételével. Az akkor még kétemeletes hátsó-traktus részleges bontása is megtörtént (3. kép), holott ezt a részét megmaradónak ítélte az Országos Műemléki Felügyelőség. A bontást még idejében leállították és a Budapesti Történeti Múzeum régészének Hollné Gyürky Katalinnak engedélyezték az épület műemléki kutatását és egy szonda-árok ásását. A házra merőlegesen, északi irányban húzott keskeny árok nem hozott értékelhető eredményt, a falkutatás⁸ viszont tisztázta a középkori falak és az újkori átépítések viszonyát. Ezután megépítették a nagyméretű irodaházat és felfalazásokat, valamint egyéb beavatkozásokat hajtottak végre a romon, az emeleti homlokzatra „Műemlék” tábla került. Az újonnan felépített irodaházat 1981-ben adták át és a rendszerváltásig az Industrialexport székházaként üzemelt. A modern és a régi építészet különös egymás mellett élésének volt példája csaknem egy évtizedig a ház (4. kép). Az egykor jobb sorsra (teljes felújításra) érdemes házsor megmaradt csonkját a rendszer mégis a „régis megbecsüléseként” tartotta számon. A magas irodaház

pedig egy ismert tévésorozatban („Linda”) is szerepelt (mint „Rendőrkapitányság”) a modern szocialista építészet büszkeségeként. A vállalat a rendszerváltáskor megszűnt, az irodaházat hamarosan kiürítették. A ház több mint 10 évig üresen állt, állapota egyre romlott, míg végül a közelmúltban a telket egy ingatlanfejlesztő cég megvásárolta, hogy ott – a „régis, romos beton-épület” helyén új, modern, még nagyobb irodaházat⁹ építsenek. A húsz éves épületet 2003 tavaszán lebontották és a Budapesti Történeti Múzeumnak¹⁰ így végre lehetősége nyílt a középkori rom pinchehelyiségében, a talajvíz-átemelő helyén, valamint a leendő betoncölöpös alapmegegerősítéseknél a régészeti kutatásra (5. kép).

AZ ELSŐ HELYREÁLLÍTÁS TECHNIKAI MÓDSZEREI

1973-ban a középkori felmenő falakkal rendelkező ház falszöveve – a bontási sérülésektől eltekintve – jó minőségű volt. Ezt viszonylag vastag falainak és erős meszes habarcsának köszönheti. Kőanyaga kemény márga, amely a síkok mentén kissé kinyúlik a falból, magába rejtve a sérülékenyebb habarcsot. A házat nem csak felülről, hanem oldalról is bontani kezdték, amíg ezt le nem állították. A megmaradt csonkokat átlagosan fél méter magas konzerváló koronával fedték le. Saját kőanyagát használták fel ekkor, amit cemen-tes habarccsal szilárdítottak meg. A visszaépített falba egy faragott kő ablakeretet is belefoglaltak, holott itt ilyesmi sohasem volt, hiszen ez már a pince hátsó, domboldalba mélyedő részét képezte. A bontáskor szerkezeti sérülést szenvedett a nyugati homlokzat, mivel északi felének falsíkját le-borotválták, vastagságát megfelezték és ezzel az északnyugati sarkot megsemmisítették. A ház délnyugati sarkának alsó felét szintén elbontották. A sarkokon és a falsíkon – érthetetlen módon – nem történt visszaépítés, így jól látható repedések és egy tátongó lyuk szabdalták a középkori maradványokat. A konzerválás cementes habarccsal történt, ami miatt a falszövet nem tudott lélegezni, nem tudta a fölösleges nedvességet elpárologtatni, csak az eredeti, beavatkozás nélküli részeken. Mivel a faldarabok igen kicsik, a nedvesség ezeken a helyeken koncentráltódott, ezért nagyon vizesedtek. A bontáskor a markoló kanalával beütötték a pince boltozatát, emiatt ott nagyméretű nyílás kelet-

⁷ A 2003-ban elvégzett régészeti kutatás a 18. számú telken is feltárt egy KNY-i irányú középkori falat, azaz a ház É-i homlokzatfalának alapozását. Valószínűsíthető, hogy az előzetes kutatás és dokumentálás nélkül elbontásra ítélt házak mindegyike tartalmazhatott középkori pincéket, alapozásokat, falakat, esetleg felmenő részleteket is.

⁸ A falkutatásról készült jelentés a BTM Adattárában található: H. Gyürky Katalin: Budapest, I. Fő utca 16. számú telken a ház udvari épületszárnyában álló középkori épület 1975. X. 15. – X. 24. között folytatott kutatásának jegyzőkönyve. A kutatásokat publikálta is: GYÜRKY 1987. Megjegyzendő, hogy a Jelentésben még hátsó traktusként „egy későközépkori háznak az utcai szárnyánál jobban megmaradt udvari szárnya” ír róla, addig a megjelent cikkben már utcai homlokzatként tartja számon a ház keleti falát, mintegy hozzá hajlítva a középkori utcát. Magam – az ásás alapján – a korábbi változatot tartom valószínűnek. Ezt megerősíti az a tény is, hogy a Jelentésben többször megemlíti bizonyos, még csak részlegesen elbontott középkori falakat a telek keleti részében, a Fő utca felé eső fronton.

⁹ Tervezője Csomay Zsófia, majd Brieska Gábor.

¹⁰ BENDA 2004. 171.

kezett. A boltozat hiányzó részét kitöltötték keményre égetett, vörös klinkertéglával, hogy az eredeti boltívet megvédjék, az egész felső felülete vékony beton védőréteget kapott. Bár a beázástól valóban védte ez a helyiséget, de a kőfalak állapotának nem tett jót, hogy az épületből felfelé sem távozhatott a nedvesség. A pince északi falát áttörő nyílásokat szintén ezzel a technikával foltozták be. A havas utak sózása, a savas eső és a szennyezett levegő együttes hatására a falak belső felületén sókiválások jelentek meg. A nagy nedvesség hatására vékony penészgombareteg is borította a donga eredeti tégláit. A pince belsejében meglepetésként ért bennünket, hogy a cementes habarcsba rakott klinkertéglapadló alatt egy igen vastag betonréteg feküdt. Az ásatást csak ennek feltörésével lehetett elkezdni. A betonozás szintén nem tett jót az eredeti falak állapotának, emellett pedig teljesen felesleges volt, hogy a lényegében használatlan pincehelyiséget, közúti forgalmat is elbíró padlószinttel borították. A házat minden oldalról alacsony vasbetonkerítés övezte. Ez a déli és a nyugati fal közvetlen közelében futott betongerendaként, mintegy „megerősítve” annak statikai állapotát, valamint az irodaház aljzatbetonja is elért a gerendáig. Ezen a két oldalon egy magasabb szinten visszatöltéssel alakították ki a rom körüli „díszkertet”. A ház északi és keleti oldalán a vasbeton kerítés másfél méterre követte a fal vonalát, így a víz legalább részben el tudott szivárogni a parkoló betonja alá. A parkolórész és az épület között is kertet létesítettek. A keretező betonfal a mai földszint fölé magasodott és egy vaskorlátot tartott. Eredetileg a keleti oldalon egy kis lépcsőn le lehetett jutni a pincetérbe, de ez nem volt használatban. A romot vastagon benőtte a repkény, amitől részben romantikus külsőt kaptak a kopár falak, de sajnos a gyökerek mélyen behatoltak az eredeti habarcsba és szétfeszítve azt meglazították a köveket. Az évtizedes elhagyatottság miatt belseje és környéke rendkívül szemetessé vált, azonban ez az egy körülmény nem ártott az állapotának.

A KUTATÁS EREDMÉNYEI

A helyiség eredeti funkciójának meghatározása nem is olyan egyszerű. A Várhegy lejtőjének nagy szintemelkedése miatt az egykori középkori telken épült ház (már elbontott) utcai része földszintnek, míg udvari szárnyának legalsó szintje (a vizsgált épület) pincének tekinthető. Ugyanez a jelenség figyelhető meg a Fő utca 20.–Kapucinus utca 9. számú házon¹¹ is. A középkori átépítési

nyomok jól követhetőek voltak az épületen. A déli falon látható téglából rakott sáv tulajdonképpen a 18. században épült szomszéd ház északi falának maradáka. Valószínűleg véletlenül maradtak a romon agyaggal tapasztott téglái, csoda, hogy az elmúlt száz év időjárási viszonyosságait kibírta és nem omlott le magától. Ezt a kutatás kezdetekor eltávolítottuk, hogy ház eredeti középkori fal-szövege láthatóvá váljon ezen a helyen is. Szintén véletlenül maradhatott meg az a falcsonk is, amely a ház délkeleti sarkából indul kelet felé, azaz a Fő utca irányába. A csonk északi és déli oldalán is jól látszik, hogy elválik a pince falától, tehát valószínűleg később épült. Ezt a korábbi kutatás és az erre alapuló tervezés „pillérnek” tartotta. Az újabb feltárás során azonban egyértelműen kiderült, hogy a déli traktus második – középkorban épült – helyiségének déli faláról van szó. Az északkeleti sarok vizsgálatakor meglepő jelenséget tapasztaltunk. A ház északkeleti sarka egy, a középkor folyamán részlegesen visszabontott akna délnyugati sarkára lett felépítve. Mélyítésekor a törökkori szemeses réteg alatt olyan erősen talajvizet, szervesanyagot betöltést találtunk, amely a ciszternákra, emésztőgödörökre jellemző. A korábban elbontott akna falai (6. kép) puha mészkőből készültek, míg a vizsgált ház falai kemény, márgás kőzetből. A publikációból¹² már ismert két építési periódust még néhány gazdagította. Az épület felmenő falaiban talált konzolsor a korábbi (14. századi) földműszerkezet helyét jelezte, míg a ma is látható tégladonga-boltozat a 15–16. század fordulójáról származott. A keleti oldalon a jól ismert kőből faragott hevederív a boltozattal egy időben készülhetett. Ekkor elbontották a pince keleti falát és beillesztették a nagyméretű köveket a falrészbe. Az ívre azért volt szükség, mert a pincét kelet felé bővítették. Az ív köveihez kapcsolódik mind az északi, mind a déli oldalon egy-egy középkori fal, ami a Fő utca felé futott. A pincetér így kissé beszűkült, mert nem az eredeti falak vonalát folytatta, hanem nagyjából egy-egy méterrel beljebb húzódott. A meghosszabbított tér új, keleti lezárását nem ismerjük. Mivel a vonalába eső két beton cölöpmegerősítés miatt ásott „szondában” nem volt nyoma a falnak, ezért valószínűsíthető, hogy hamarabb befordult, véget ért. Érdekes, hogy a '66-os felmérés a szomszéd ház tűzfalának tekintette, és a '73-as falku-

¹¹ HORLER 1955. 642–644.

¹² GYÜRKY 1987. 63–71.

atás sem vett tudomást a vastag középkori falazat-ról. Az építészeti megoldás – hevederívvél másodlagosan áttört homlokzat – szó szerint „legközelebbi” analógiáját¹³ a Fő utca 20-ban találjuk. Itt azonban a széles áttörést kettős ívvel és egy nagyméretű pillérrel oldották meg. A ház északkeleti sarkában láthatóan húzódott még egy falelválási vonal. Lehetséges, hogy a mellette talált visszabontott sarok mellé, annak külső oldalához illetve építették a házat, így ezeket a nyomokat tapasztaltuk a felületen. A pince belsejében a téglaboltozat indítási szintje nem volt egyforma. A déli oldalon jól látszott a visszabontott koronája, amire ráültek a dongaboltozatot. Az északi oldalon egyáltalán nem látszott, csak a tégláív töréséből lehet következtetni, hogy mögötte húzódik. A boltozat alját, talán statikai okokból nem a falra, hanem mintegy köpenyezést adva neki, az elé rakták.

A pince belsejében, a mintegy egy méteres újkori feltöltés alatt, nem került elő eredeti középkori szint. A 18. század óta bizonyíthatóan borospinceként használt helyiség járósíntjeiben hordótartó ászokfa maradványokat és több fából faragott hordódugót találtunk. A középkori járófelületet az újkorban kissé lejjebb süllyesztették, így annak nyoma sem maradt. Ellenben találtunk az agyagos altalajba ásva egy Y alakú keskeny csatornát, melynek falait kőlapokkal erősítették meg a talaj bedőlése ellen. A pince északnyugati és délnyugati sarkaiból induló csatornák középtájt találkoztak és közös sávban folytatták útjukat kelet felé. Építési korát – leletanyag híján – nem sikerült egyértelműen megállapítani,¹⁴ funkciója a félig földbe mélyülő pincébe befolyó talajvíz elvezetése volt. Közvetlenül a pince bejáratánál egy ovális alakú gödör húzódott. Betöltése rengeteg faszenet, 15. század végi leletanyagot és néhány ép fadarabot tartalmazott. A fatörédek a magas talajvízszint konzerváló hatása miatt maradtak meg. Egy tűz pusztító hatása után elásvolt törmelékként kerülhetett a gödörbe. Lehetséges, hogy a pince síkfödémjének kicserélése téglaboltozatra, ez után a tüzeset után következett be.

Az épület emeleti falain több újkori átépítési nyom is látható. A keleti homlokzaton az ajtó és ablaknyílás, valamint a befalazott lépcsőfeljáró ajtókerete ezt a periódust képviseli. Nem ismerjük a korát a déli fal belső oldalán található vakablaknak. Az ablak érdekessége, hogy a déli oldalon a falszövet egységes, nyílásnak nyoma sem volt. A keleti falban lévő pince szellőzőnyílása biztosan újkori, de az északiban lévő, mára sajnos elfalazott szellőző, melynek faragott kő nyíláskerete volt, középkori eredetű. Az északkeleti sarkon látható homokkőből készített ajtókeret szintén az újkorban került a helyére. Érdekes, hogy az így kialakított pincelejáróhoz kapcsolva ívesre, homorúra alakították a középkori kőív útba eső darabjait.

Összefoglalva tehát a kutatás eredményeit elmondható, hogy a 14. században épült, négyzetes alaprajzú épület pincéjét – talán egy tűzvész után – a 15. század végén átépítették. Keleti falát áttörték, és kő hevederívvél erősítették meg, az ívtől keletre így lehetőség nyílt a pince kibővítésére. Ekkor történt a korábbi kőkonzolok által tartott síkmennyezet kicserélése a ma is ismert téglaboltozatra. A pincszinttel és két emelettel rendelkező középkori ház – néhány belső átépítéssel – szinte épen, megérte a 20. század második felét, mígnem a korabeli városrendezés áldozatává vált. A „megmentett” pincszintet végül beépítették az irodaház udvarába. A 2003-ban lebontott régi irodaházban külső térben kapott helyet a rom, ami miatt csupaszra vetkőztetett falszerkezete az időjárás viszontagságainak is ki volt téve. A 2004-ben felépített új irodaházban a rom belső térbe került¹⁵ és új funkciót kapott. A pincetérben és az újonnan létrehozott első szinten kávézót rendeztek be (7.kép, 8.kép, 9.kép). Remélhetőleg a rendezettebb viszonyok és a körültekintő, igényes használat hosszú időre megőrzi számunkra ezt a sokat próbált középkori házrészletet.

¹³ HORLER 1955. 642–644.

¹⁴ Ugyanilyen jellegű kőlapos csatornát találtunk a Jégverem utca 5. telek feltárásán 2007-ben. A 15. században épült pince járósíntjét a 16. század elején megemelték és nagyméretű hasított márga kőlapokkal borították. Ez alatt tártuk fel az utca felé irányított lejtésű csatornát. BENDA 2008.

¹⁵ A műemléki helyreállítást először Csomay Zsófia, később Brieska Gábor tervezte, majd az utóbbi építész terveit valósították meg. Kár, hogy csak erőszakos technikai megoldásokkal sikerült egyes részleteket megoldani (boltozat áttörése 4 helyen a kávézó podaszíntjének tartószerkezetéhez; a hátsó, Ny-i fal áttörése egy sosemvolt – és ma is használatlan – ajtónyílás kialakításához; cementes fugázások; az eredetihez képest 1 méterrel megemelt, lebetonozott járósínt amely jócskán beszűkíti a teret).

IRODALOMJEGYZÉK

- BENDA 2004 BENDA Judit: Bp., I., Fő utca 14–18. In: Régészeti feltárások Magyarországon 2003. Bp.: KÖH-MNM, 2004. p. 171.
- BENDA 2008 BENDA Judit: Bp., I., Jégverem utca 5. In: Régészeti feltárások Magyarországon 2007. KÖH-MNM 2008. p. 171.
- ADALÉKOK 1991 Adalékok a Víziváros történetéhez 1–2. Szerk.: Mészáros György, M. Herczog Magdolna. Bp., 1991.
- GENTHON 1951 GENTHON István: Magyarország műemlékei. Bp., 1951.
- GYŰRKY 1987 H. GYŰRKY Katalin: A középkori Buda Szent István külvárosa a régészeti kutatások tükrében. ArchÉrt 114–115. (1987–88), p. 62–79.
- HORLER 1955 HORLER Miklós: Víziváros. In: Budapest műemlékei I. Szerk.: Pogány Frigyes. Bp., 1955., p. 638–640.
- MŰEMLÉKJEGYZÉK 1990 Magyarország Műemlékjegyzéke 1. Szerk.: Ikfalvi Dienes Virág, Jékely Zsolt. Bp., 1990.
- NAGY 1964 NAGY Lajos: A Víziváros XVII. század végi topográfiája. TBM 16. (1964), p. 181–249.

DAS RUHELOSE SCHICKSAL DES GEBÄUDES AUF DEM GRUNDSTÜCK
FŐ UTCA 14-18. IN BUDA

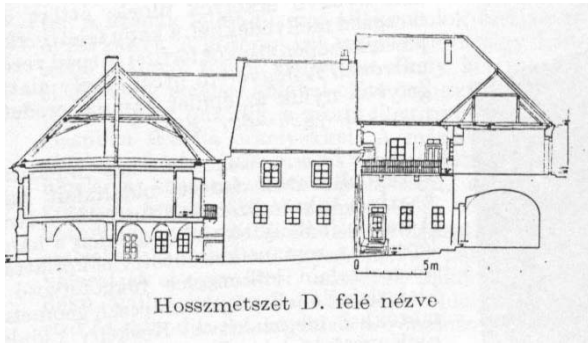
Nach dem Wiederbesetzungsturm von Buda in 1686 wurden die mittelalterlichen Ruinen teilweise abgerissen, nur das turmartige Haus in der Mitte des Grundstücks ist erhalten geblieben. In der Richtung der Straße wurde ein Flügel aus zwei Trakten gebaut, sie waren mit einem Toreingang mit fächerigem Tonnengewölbe verbunden. Das bei der nördlichen Grundstücksgrenze liegende Nebengebäude konnte in der zweiten Hälfte des Jahrhunderts, während der Flügel bei der Kapucinus Straße am Anfang des 19. Jahrhunderts errichtet worden sein. Die ebenfalls in dieser Zeit renovierte Straßenseite wurde mit einer neomodischen, klassizistischen Fassadenverzierung dekoriert. Schon in den 1950-er Jahren existierten Pläne für die Rekonstruktion des im II. Weltkrieg beschädigten Hauses, die aber leider nicht verwirklicht werden konnten. Am Anfang der 1970-er Jahre ist schließlich ein Entschluss über die Ordnung und Modernisierung des Gebiets getroffen worden. Zusammen mit den zwei, auf benachbarten Grundstücken stehenden Häusern wurde es außer dem erhaltenen kleinen Gebäude abgerissen. Im Gegensatz zu den Plänen wurde der partikuläre Abriss des damals noch zweistöckigen hinteren Traktes ebenfalls durchgeführt. Die Denkmalforschung des Gebäudes und die Errichtung eines Sondierungsgrabens wurden der Archäologin des Historischen Museums der Stadt Budapest, Katalin Holl, geb. Gyürky erlaubt. Die Ausgrabung der Sondierung war erfolglos, die Mauerforschung hat aber das Verhältnis zwischen den mittelalterlichen Mauern und den neuzeitlichen Umbauten geklärt. Danach wurde ein großes Bürogebäude errichtet und auf der Ruine wurden Aufmauerungen sowie sonstige Tätigkeiten durchgeführt. Das Unternehmen ist während der politischen Wende liquidiert worden und das Bürogebäude wurde bald entleert. Das Haus stand mehr als 10 Jahre lang leer, sein Zustand hat sich mehr und mehr verschlechtert, bis der Grundstück von einer Immobilienförderungsfirma erworben wurde, um da an Stelle des "alten trümmeligen Betongebäudes" ein modernes, noch größeres Bürohaus zu errichten. Das 20 Jahre alte Gebäude wurde im Frühling 2003 abgerissen und das Museum hatte wieder die Möglichkeit, das mittelalterliche Gebäude archäologisch zu forschen.

Die neue Maueruntersuchung hat die folgenden Ergebnisse geliefert. Die Bestimmung der Originalfunktion des Raumes ist gar nicht so einfach. Wegen der großen Steilheit des Abhanges des Burgberges kann der (schon abgerissene) Straßenteil des auf dem damaligen mittelalterlichen Grundstück gebauten Hauses als Erdgeschoss und der unterste Geschoss seines Hofflügels (das untersuchte Gebäude) als Keller betrachtet werden. Die Mauerkonstruktion des Hauses war von guter Qualität, was sie ihren relativ dicken Mauern und ihrem festen, kalkhaltigen Mörtel verdankt. Ihr Steinmaterial ist harter Mergel, der entlang den Ebenen, den verletzbaren Mörtel in sich haltend, wenig aus der Mauer reicht. Die erhaltenen Stürze wurden – während der ersten Rekonstruktion – mit durchschnittlich 50 cm hohen Konservierungskrone bedeckt. Sein eigenes Steinmaterial wurde dann verwendet, das mit zementhaltigem Mörtel befestigt wurde. Die während dem Abriss strukturelle Beschädigungen erlittenen Mauern versuchte man an einigen Stellen mit Betonkranz zu verstärken. Die Wandkonservierung wurde mit Hilfe von zementhaltigem Mörtel durchgeführt, weshalb die Mauerkonstruktion nicht atmen und so ihre überschüssige Feuchtigkeit nicht verfliegen konnte. Die Verdampfung geschah nur an originalen Stellen ohne Eingriff, das alles hat die mittelalterliche Mauer natürlich weitergeschwächt. Der fehlende Teil des Gewölbes hat man mit hart gebranntem, rotem Klinkerstein ausgefüllt, um den Originalen zu beschützen, seine ganze obere Fläche erhielt eine schmale Betonschutzschicht. Obwohl diese Konstruktion den Raum vor Durchnässung tatsächlich beschützte, es war für die Zustand der Steinmauern nicht günstig, dass die Feuchtigkeit aus dem Gebäude nicht einmal nach oben verfliegen konnte. Die gemeinsame Wirkung des Salzens der schneebedeckten Straßen, des sauren Regens sowie der verschmutzten Luft erschienen Salzbeläge auf der inneren Fläche der Mauern. Wegen der enormen Feuchtigkeit waren die originalen Ziegel des Tonnengewölbes auch mit einer schmalen Schicht von Schimmelpilz bedeckt. Im Inneren des Kellers sind wir überraschenderweise auf eine besonders dicke Betonschicht unter dem, in zementhaltigem Mörtel gelegten Klinkersteinboden gestoßen.

Während der Ausgrabung ist die Gebäudegeschichte des Hauses mit einigen neuen Einzelheiten reicher geworden. Ein Mauersturz ist geborgen worden, der aus der südöstlichen Ecke des Hauses nach Osten, in Richtung der Straße verlief. Die nordöstliche Ecke des Hauses wurde auf die südwestliche Ecke eines teilweise abgebauten Schachtes errichtet. Während der Vertiefung sind wir unter einer müllhaltigen Schicht auf eine Einfüllung aus so starkem Grundwasser und organischem Stoff gestoßen, die auf Zisternen und Senkgruben charakteristisch ist. Die in den aufgehenden Mauern des Gebäudes gefundene Konsolenreihe zeigte die Stelle der früheren (14. Jh.) Deckenkonstruktion, während die auch heute sichtbare Tonnengewölbe aus Ziegel, aus der Wende des 15-16. Jahrhunderts stammt. An der östlichen Seite wurde der schon gut bekannte, aus Stein gehauene Gurtbogen wahrscheinlich in gleicher Zeit mit der Tonnengewölbe gemacht. Der Bogen war nötig, weil der Keller in Richtung Osten erweitert wurde. Im Inneren des Kellers ist keine original mittelalterliche Schicht unter der etwa einen Meter

dicken neuzeitlichen Einfüllung zum Vorschein gekommen. In den Gelniveaus des seit dem 18. Jahrhundert erweisbar als Weinkeller benutzten Raumes haben wir Lagerholzstücke für Fasshaltung und mehrere aus Holz beschnittenen Spunde gefunden. Wir haben aber einen Y-förmigen, schmalen, in dem lehmigen Boden gegrabenen Kanal gefunden, dessen Seiten mit Steinplatten befestigt wurden. Gleich bei dem Eingang des Kellers verlief eine ovale Grube. Ihre Einfüllung enthielt eine Menge von Holzkohle, Fundmaterial aus dem Ende des 15. Jahrhunderts sowie einige unversehrte Holzstücke.

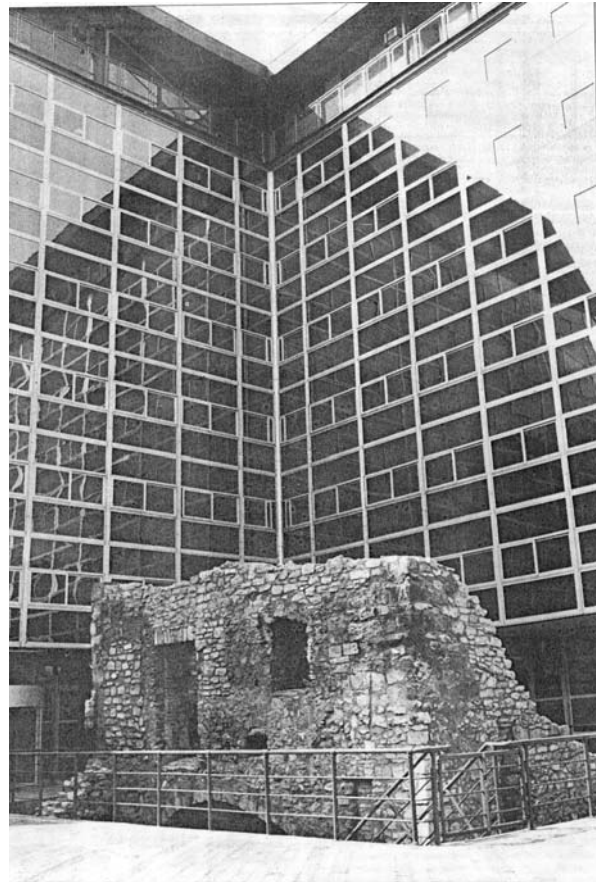
Im abgerissenen alten Bürogebäude stand die Ruine nicht überdeckt, weshalb ihre Wandstruktur der Unbilden der Witterung ausgesetzt war. In dem neuen, 2004 aufgebauten Bürogebäude wurde die Ruine überdacht und mit einer neuen Funktion versehen. Im Keller und auf dem neu errichteten ersten Stock hat man ein Café eingerichtet. Die geregelte Verhältnisse und die bedachte anspruchsvolle Nutzung werden diese hart geprobte mittelalterliche Hauspartie hoffentlich für lange Zeit für uns bewahren.



1. kép. Az 1966-os helyreállítás terve



2. kép. A bontás előtt: jól látható az egységes falazás és a kváderes sarokarmírozás



4. kép. Az 1981-ben átadott irodaház a romépülettel



3. kép. Az épület bontása 1973-ban



5. kép. Az ásatás 2003-ban



6. kép. A középkori akna DNy-i sarka



7. kép. A rom új funkciója 2004-ben (kávézó)



8. kép. A pince K-i fele ma



9. kép. A pince Ny-i fele ma